

KÜRESEL VE BÖLGESEL PERSPEKTİFTEN TÜRKİYE’NİN İLTİCA STRATEJİLERİ

Yücel Acer, İbrahim Kaya ve Mahir Gümüş, Uluslararası Stratejik Araştırmalar Kurumu (USAK), 324 Sayfa, Birinci Baskı, ISBN: 9786054030354, 2010, Ankara.

Canan Öykü DÖNMEZ KARA*

İltica ve sığınma varolan bir sosyal gerçek olarak ortaya çıkmıştır. II. Dünya Savaşı’nın sonrası artan iltica olayları sebebiyle uluslararası boyutta hukuki düzenlemeler yapılması bir gereklilik halini gelmiştir. Günümüzde sığınmacı veya mülteci konumundaki birçok insan korunmaya muhtaç olarak yaşamaktadır. Ülkeler taraf oldukları uluslararası antlaşmalar ve iç mevzuatlarında yer alan düzenlemeler gereği bu kişilerin korunmasını sağlamaya çalışmaktadır. Ancak mevzuatlardaki uyumsuzluk ve eksiklikler sığınmacı ve mültecilerin temel insan haklarından mahrum kalmasına sebep olmaktadır.

Türkiye’de de iltica ile ilgili bir mevzuat karmaşası devam etmektedir. Sığınmacı ve mülteciler için getirilen düzenlemeler oldukça eksik ve dağınıktır. Bu kişiler için özel hükümler içeren hukuki düzenlemeler oldukça sınırlıdır ve genellikle yabancılar başlığı altında incelenmiştir. Türkiye’nin yeni ve köklü bir iltica mevzuatına ihtiyacı vardır. Bu mevzuatın düzenlenmesi için öncelikle Türkiye’deki mevcut durumun ortaya konması, uluslararası hukuktaki düzenlemelerin ve Avrupa Birliği (AB) sığınma müktesebatının Türk iç mevzuatına uyumlu hale getirilmesi gerekmektedir. Türkiye’de tüm bu konuları içeren kaynak eser bulmak oldukça zordur. “*Küresel ve Bölgesel Perspektiften Türkiye’nin İltica Stratejileri*” adlı eser yukarıda ele alınan konuların yanında Türkiye’deki mevcut durumu ortaya koyması ve bir alan çalışmasını kapsamaması ile de Türkiye’de iltica ve sığınma konusunda eksikliklerin giderilmesi bakımından oldukça önemlidir.

Eser dört bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde konu ile ilgili temel kavramlara ve Dünya’da mülteci meselesine yer verilmiştir. Temel kavramlar arasında yer alan uluslararası göç, menşe, hedef ve varış ülkesi, göçmen, sığınma, sığınmacı, mülteci ve insan ticareti kavramları açıklanarak aralarındaki farklılıklar ortaya konmuştur. Dünya genelinde uluslararası göçün ve ilticanın nedenleri açıklanmış ve mültecilerin dünya genelindeki demografik ve sosyo-ekonomik özellikleri ve bölgesel dağılımları üzerinde durulmuştur.

İkinci bölümde, “*Uluslararası Hukukta İltica ve Mülteci Statüsü*” başlığı altında iltica ve mültecilerle ilgili mevzuatın gelişimi, uluslararası hukukta mülteci tanımı ve mülteci hukukunun gelişimi, uluslararası hukukta mültecilerin hak ve özgürlükleri ve uygulamada karşılaşılan güçlükler üzerinde durulmuştur. Bölümde

* Arş.Gör., Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Biga İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi

uluslararası hukuktaki düzenlemelere yer verilmesinin sebebi iltica ve mültecilikle ilgili temel tanımlamaların bu mevzuatta yapılmış olmasıdır. Bu yönü ile uluslararası hukuk ülkelerin iç mevzuatlarının düzenlenmesinde de ilk başvuru kaynağıdır.

Üçüncü bölümde, iltica mevzuatının Türkiye'deki durumuna yer verilmiştir. Bu bağlamda, Türkiye'de İltica Hukuku ve Sığınmacılar başlığı altında Türkiye'de konuya ilişkin tarihsel gelişim süreci, AB'ye uyum süreci ve gelişimi ve Türkiye'de sığınmacıların genel görünümü, hakları ve uygulamalar ele alınmıştır. Daha öncede belirtildiği gibi Türkiye'de iltica veya göç mevzuatı tek bir kanun ile düzenlenmediği için oldukça dağınıktır. Eserde bu konuya vurgu yapılarak konu ile ilgili Türk mevzuatında yer alan düzenlemeler ve iltica prosedürü ele alınmıştır. Emniyet Müdürlükleri'nin, Valiliklerin ve İçişleri Bakanlığı'nın görevleri incelenmiştir. Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği'nin iltica sürecindeki yeri ve AB'ye uyum kapsamında nasıl bir kurumsal yapının oluşturulması gerektiği üzerinde durulmuştur. AB'ye uyum sürecinde Ulusal Eylem Planı ve Plan kapsamında oluşturulacak ve gerçekleştirilecek hususlara yer verilmiştir.

Ulusal Eylem Planı çerçevesinde kurumsal yapılanma, personel eğitimi, öngörülen projeler, oluşturulması istenen iltica kanunu ve politikaları, iltica kararına idari ve adli itirazlar, geri göndermeme ilkesi, ikincil koruma, entegrasyon eğitimi, sosyal yardımlar, iş piyasasına erişim, sağlık, sosyal, iktisadi ve kültürel haklara erişim, sınır dışı etme ve geri dönüş işlemleri, toplumsal bilincin artırılması, fon kaynakları, coğrafi kısıtlamanın kaldırılması konularında nasıl bir yol izleneceği belirtilmeye çalışılmıştır.

Türkiye, 1951 Mültecilerin Hukuki Statüsüne İlişkin Cenevre Sözleşmesi (1951 Cenevre Sözleşmesi)'ne ve 1967 Mültecilerin Hukuki Statüsüne Dair Protokol (1967 Protokolü)'e taraf olmasına rağmen, her iki sözleşmeye de sadece Avrupa'dan gelecek kişileri mülteci olarak kabul edeceğine dair bir çekince koymuştur. Çekince sonucunda Türkiye Avrupa dışından gelen kişileri mülteci olarak kabul etmemekte, geçici koruma sağlanarak başka ülkelere geçişlerini sağlamaktadır. Ancak Türkiye'nin AB'ye uyum sürecinde coğrafi kısıtlamayı kaldırması beklenmektedir. Çekincenin kaldırılması durumunda Türkiye'nin olası iltica akınlarından korunması için AB'ye üye ülkelerle eşit yük paylaşımı ilkesinin ne şekilde uygulanacağı da eserde belirtilen bir diğer husustur. Türkiye'de sığınmacıların hakları ve uygulamalar da üçüncü bölümde ele alınmıştır.

Dördüncü bölümde, Türkiye'nin iltica ile ilgili stratejik yol haritası oluşturulmaya çalışılmıştır. Bu kapsamda öncelikle strateji kavramı, ardından Türkiye'nin iltica ile ilgili düzenlemelerinde stratejik yapısı ve yeni bir iltica stratejisinin amacı üzerinde durulmuştur.

Son bölümünde ele alınan “Yeni Bir İltica Stratejisine Hakim Olacak Prensipler” başlığı eserin özgün bölümlerinden birini oluşturmaktadır. Konunun inceleme çerçevesi çizilmiş, uluslararası hukuk ve AB iltica düzenlemelerinin dikkate alınması ve insanilik boyutunun ön plana çıkarılması ve bu kapsamda yapılması gerekenler açıklanmıştır.

Eser, konunun sistematik olarak incelenmesi, alan çalışması ile ilgili örneklerle konunun desteklenmesi, konu ile ilgili alanlarda çalışan yetkili kişilerle yapılan mülakatlarla güçlendirmesi açısından iltica ve göç konusunda temel bir başvuru kaynağı niteliğindedir.